te hebben, en mist elk middel om zijn arbeid te controleeren.

Het eerste deel waarvan de eerste afdeeling reeds een lijvig boekdeel van 630 bladzijden vormt, geeft de correspondentie die de Kaapsche kerken hoofdzakelijk met de classis Amsterdam van 1655—1804 hebben gevoerd. Zoo zal Ds. Spoelstra, indien zijn werk genoegzaam steun vindt, voortgaan met ook uit te geven de brieven van de classis Amsterdam en andere kerkelijke besturen aan de Kaapsche kerken; excerpten uit de acta der classes, der provinciale synodes en uit de bibliothèque Wallonne; extracten uit de resolutieboeken der zeven oudste gemeenten en brieven tusschen die kerken gewisseld; verschillende stukken uit de adviezen der Ned. O. I. Compagnie en andere bescheiden, die mede op Afrika betrekking hebben. Zoodra de twee deelen dezer bouwstoffen verschenen zijn, die de stof bevatten over de jaren 1655—1804, zal Ds. Spoelstra de Geschiedenis der Gereformeerde kerken in Zuid-Afrika zelf geven. Te oordeelen naar den omvang van de eerste afdeeling, belooft dit werk een bibliotheek te worden, waarin op de meest minutieuse wijze wordt meegedeeld, al wat met de kerken in Zuid-Afrika in verband staat.

Gelijk wel van zelf spreekt, heeft Ds. Spoelstra zeer uitgebreide studien moeten doen èn in Zuid-Afrika èn in Nederland om die bronnenmaterialen te verzamelen. Feitelijk eischt zulk een arbeid een menschenleven, en de verre afstand, die Nederland van Afrika scheidt, maakt het mocilijk niet alleen, maar ook zeer kostbaar om aan zulk een studie zich te wagen. Toch heeft Ds. Spoelstra uit liefde voor onze Zuid-Afrikaansche broederen zich geheel aan deze taak gewijd, en zelfs zijn predikantsambt neergelegd om van deze studie zijn levenstaak te maken.

Het thans verschenen deel legt zeker getuigenis af, dat Ds. Spoelstra daarbij met groote nauwkeurigheid en preciesheid te werk is gegaan. Een zeer belangrijke inleiding geeft een overzicht van zijn arbeid en van wat dusverre over Afrika geschreven is, en dan volgt de rijke correspondentie, die ons geheel in het leven der kolonisten inleidt en, juist omdat de berichten van ooggetuigen afkomstig zijn, ons zulk een levendige voorstelling geeft van het kerkelijk leven onzer vaderen aan de Kaap de Goede Hoop.

Van harte hopen we, dat dit reuzenwerk slagen mag, dat niet alleen voor de geschiedenis van Afrika, maar ook van Nederland van zooveel beteekenis belooft te worden. Gaarne bevelen wij daarom dit werk aan We achten het een eere voor ons volk, dat zulk een arbeid in Nederland verschijnt en door een Nederlander wordt geschreven, die daarmede aan onze broeders in Zuid Afrika, wel een der schoonste geschenken brengt, de historie van hun kerkelijk leven. Hoe en in welken geest Ds. Spoelstra dat wil doen, moge blijken uit wat hij aan het slot van zijn inleidend woord schreef:

Wat over het kerkelijk- en godsdienstig leven der Zuid Afrikaansche Boeren tot ons kwam, draagt vaak een zeer onvertrouwbaar karakter. De nuchtere werkelijkheid verschilt ook in Zuid Afrika hemelsbreed van de overspannen voorstellingen dergenen, die eerst met de Boeren dweepen, en dan, zoodra het hun blijkt, dat deze menschen vaak nog lang geen heiligen zijn, hen even diep verachten als zij ze vroeger hoog hebben verheven — en in beide gevallen den Boeren onrecht doen. Slechts dan, wanneer men de Boeren waarachtig lief heeft, hunne verkeerdheden evenmin bemantelt als hunne goede daden miskent; en daarenboven hun Gereformeerd beginsel is toegedaan, gevoelt men ten volle, welk eene groote plaats de godsdienst inneemt in het Zuid-Afrikaansche leven, en dat men van de politieke geschiedenis alleen dan het juiste begrip krijgt, zoodra men bereid is, den godsdienstigen factor eene eereplaats toe te kennen. Wij hebben bij voortduring getracht ons eerbiedig in te leven in het kerkelijk en godsdienstig leven der Boeren, en de Nederduitsch Gereformeerde Kerken van Zuid Afrika, in haren strijd voor heur taal en belijdenis, met aandoening gevolgd. Beide deelen van dezen naam drukken een programma uit. Verliest zij een der beide deelen van deze samenstelling; raakt zij of haar Nederduitsche taal, of haar Gereformeerd beginsel kwijt, of beide tegelijk, dan is daarmede het einde harer geschiedenis gekomen, want zij delft haar eigen graf. In haar Gereformeerd principe en in haar Nederduitsche taal bestaat feitelijk haar eenig bestaansrecht. Niet haar taal alleen, met uitsluiting van haar beginsel, gelijk de liberalen dat willen; niet haar gereformeerd beginsel alleen met verloochening van hare schone taal gelijk de politieke vogelaar haar voorzingt; maar deze beide vereenigd tot een onlosmakelijk geheel — dat is het doel, hetwelk ons bij onze studie voortdurend voor oogen heeft gestaan. Andermaal doen wij een beroep op allen, die onze zwakke pogingen verstaan, om ons krachtig te steunen. Wij weten het maar al te goed en zijn er diep van doordrongen, dat wij verre beneden ons ideaal bleven en blijven zullen. Toch kunnen wij niet anders dan innige dankbaarheid gevoelen voor allen, die ons in staat willen stellen, onzen arbeid althans zoo goed mogelijk te volbrengen; maar ons laatste woord zal moeten zijn: *Soli Deo gloria.*

Uit de Pers.

De *Tijd* gaf dezer dagen een beschouwing over de jeugd van den tegenwoordigen Paus, waarbij er met nadruk op gewezen wordt, hoeveel Pius X te danken heeft aan de opvoeding van zijn vrome, maar zeer eenvoudige ouders:

De vader en moeder van Pius X behooren tot den stand der »kleine luyden", maar die »kleinen" dezer aarde waren groot, waarin ook »kleine luyden" groot kunnen zijn. Wij spreken van de zedelijke grootheid, van den adel van inborst en karakter, van de godsdienstige gemoeds- en geestesverheffing, welke den kleinen man uit echt christelijken huize soms op zoo treffende wijze kenmerken en hem moreel, door innerlijke loutering en veredeling, tot den hoogsten rang der menschelijke wezens kunnen opvoeren. In de echt christelijke geslachten is iets van een goddelijke aristocratie te bespeuren, wijl de mensch, die door zijne denkbeelden, zijne gevoelens en zijn levenswandel gelijkvormig wordt aan Christus, den Zoon Gods, eene andere, hoogere natuur ontvangt, waardoor hij in geestelijke verwantschap treedt met de goddelijke natuur.

Dit is geene dichterlijke voorstelling, maar waarheid theologische waarheid. Degene, die het innerlijk en uiterlijk leven van den diep godsdienstigen kleinen man uit het volk tot in de diepte van zijn verborgen oorsprong weet te doorvorschen, ontmoet ten slotte een hoogere macht die in 't binnenste van 's menschen ziel zetelt, deze vormt, gestadig leidt en beheerscht.

Dat feit, de *Tijd* merkt het terecht op, staat niet alleen. De beste dienaren der Kerk zijn steeds de zonen dezer „kleyne luyden" geweest:

In hun verstorven lichamen, wijl door arbeid en kommer, door soberheid van levenswijze en niet zelden door ontbering gehard en aan strenge tucht gewend, dragen in onzen tijd de vrome ouders uit dien stand juist meer wellicht dan die uit andere standen, de vruchtbare kiemen, het gezegende zaad voor kuische en godvruchtige priesterlijke geslachten. In hun gelouterde zielen, waar het gedruisch van »de groote wereld" niet binnendringt, ademt een stille, maar even zuivere als krachtige geest van gods rucht, aan den priesterlijken geest zeer nauw verwant en, wil God het, vruchtbaar genoeg om dezen uit zich voort te brengen.

Zijn zulke »kleine luyden" niet bij uitstek stempels van den H. Geest, waaruit de bedienaren van het heiligdom moeten te voorschijn treden?

Daartegenover steekt te droeviger af, dat in de kringen der aanzienlijken zich zoo weinigen meer aangetrokken voelen tot het ambt in Christus Kerk:

Het is droevig het te moeten zeggen, maar iedereen kan het constateeren; de hoovaardij des levens, overtollige weelde, zekere vrijheid en wufheid, van levenswijze, eene toenemende wereldsche gezindheid slaan menige familie van rijker en voornamer conditie met een soort geestelijke onvruchtbaarheid — wij bedoelen: met de onvruchtbaarheid in priesterlijk aangelegde telgen. Wat de Schrift van de heilige wijsheid getuigt, kan ook gezegd worden van den priester; hij wordt niet gevonden in het land der weelderig levenden. In zulk een land vindt men vooreerst den bodem niet, waaruit, wat wij noemden, priesterlijk aangelegde telgen als van zelf ontspruiten. En als de aanleg en de roeping er al mochten zijn, hoe gemakkelijk en dikwijls gaan ze dan niet verloren in de kinder- en jongelingsjaren, omdat in het milieu, waarin de tot het heiligdom geroepenen opgroeien, de christelijke levensernst en eenvoud, de strenge tucht en het goede voorbeeld al te zeer ontbreken. Als het kind van den rijke en voorname reeds vroeg met de grooten, die dikwijls zoo veel mogelijk willen genieten, moet meegenieten, verwend en ontzenuwd wordt wanneer dat kind te veel ziet en te veel hoort; indien aan zijn pronkzucht en ijdelheid voedsel wordt gegeven — houdt de priesterlijke geest, al ligt hij dan nog zoo diep ingeborgen, het in den regel niet uit. Hij wordt door andere lusten en aspiraties, helaas te vroegtijdig gewekt en te sterk gevoed, op de vlucht gedreven.

Belust op geld en eer en genot, omdat ze in hun kinder- en jongelingsjaren dit als het hoogste leerden kennen en weinig of niets leerden gevoelen voor de geestelijke idealen en den geestelijken stand, meenen vele rijkemans kinderen, dat ze in het carrière maken hun standgenooten en anderen, die priester worden, voorbijstreven door te gaan studeeren voor advocaat, dokter, ingenieur, enz. Nu niet meer, gelijk in de Middeleeuwen, een rijke, door de wereld geëerde Kerk den katholieken jongeling uit aanzienlijken huize lokt, wrijgt deze, wanneer hem het sublieme karakter en de geestelijke voordeelen van de priesterlijke waardigheid niet kunnen bekoren, in den dienst dier Kerk te treden. Gelukkig maar! zal men zeggen. Ongetwijfeld, doch ongelukkig dat er betrekkelijk zoo weinigen zijn, wier geestelijke aspiraties hen, voor de bekoorlijkheid van den, in de oogen van een Katholiek, hoogsten en heiligsten stand ontvankelijk maken.

De schuld van deze verblinding ligt grootendeels bij de ouders, die hen, wellicht zonder het te weten en te willen, in die levensopvatting hebben groot gebracht en gestijfd.

Natuurlijk is dit alles in Roomsche taal gezegd en zouden wij Protestanten dit geheel anders hebben uitgedrukt.

Maar wat de *Tijd* schreef is, daarvan afgezien, volkomen waar. Ook in onze Protestantsche kringen zien wij hetzelfde verschijnsel. Zonen uit deftige families studeeren wel in de rechten of letteren, maar voor de theologie kiest nog niet één op de honderd. Zij die krachtens stand en aanleg het eerst geroepen waren om de geestelijke leidslieden des volks te zijn, dingen niet naar het hoogste en heerlijkste ambt, dat op aarde bestaat. En al weten we nu wel, dat ook Christus zijn discipelen koos niet uit de rijken en aanzienlijken, maar uit de eenvoudige visschers van Galilea's meer, toch neemt dit niet weg, dat hier in onze Christelijke kringen een misstand schuilt en de *Tijd* terecht den vinger lei op een wonde plek van onze Christelijke aristocratie.

Officieele Berichten.

De classis 's Gravenhage der Geref. Kerken in Nederland heeft in hare vergadering van 30 October j.l. peremptoir onderzocht en met algemeene stemmen tot de bediening des Woords en der Sacramenten toegelaten: den Eerw. heer J. H. Broek Roelofs, beroepen predikant bij de Geref. kerk te Zegwaart c. a. De Heere zegene hem en stelle hem ten zegen.

Het Moderamen:
D. Ringnalda, *praes.*
W. H. Oosten, *assessor.*
J. C. de Moor, *scriba.*

Classis Zwolle.

De classis Zwolle heeft in hare vergadering van 1 November j.l. peremptoir geëxamineerd den Eerw. heer C. A. van Nood, beroepen predikant te Blokzijl, en hem, gehoord het advies der Prov. deput. ad hoc, toegelaten tot den dienst des Woords en der Sacramenten.

Namens de classis,
J. Zijp, *scriba.*
Zwartsluis, November 1906.

Generale kas voor hulpbehoevende kerken.

De gewone jaarlijksche mededeeling aangaande bovengenoemde kas kan niet rooskleurig zijn.

De inkomsten vloeiden ditmaal al bijzonder traag; en voor zoover de collecten inkwamen, moet tot leedwezen van de deputaten geconstateerd worden, dat die lager zijn dan ten vorige jare; voor eene geheele reeks van Kerken bedraagt het verschil niet minder dan bijna *honderdvijftig gulden.* Voorwaar, eene niet geringe som bij een totaal cijfer van niet meer dan ongeveer veertien honderd gulden.

Een eerste gevolg daarvan is geweest, dat aan de Commissie voor hulp aan door de actie van 1886 in het ongerede geraakte catechiseermeesters enz. niet meer kon toegestaan worden dan *f* 400, ofschoon zij meende *f* 500 noodig te hebben, gelijk in voorgaande jaren. Door nog nagekomen collecten uit de Classe Amsterdam is dit bedrag vermeerderd kunnen worden met *f* 70; maar er blijft toch een verschil van *f* 30.

Sinds het begin van Augustus — dat is dus gedurende een tijdperk van bijna drie maanden — is niets ontvangen dan bovenvermelde *f* 70 van Kerken in de Classe Amsterdam.

Er zijn classen, die niets van zich hebben laten hooren; het zijn de Classen Zierikzee, Goes, Axel, Enumatil, Heerenveen, Arnhem, Apeldoorn en Tiel.

Er is eene Classe, die van Bolsward, van welke gedurende vijf jaar de quaestor geene collecten ontving.

Toch is te Groningen overeengekomen, dat van de eerste collecte voor hulpbehoevende Kerken één derde deel in de Generale Kas zou worden gestort; toch is te Arnhem aangedrongen op getrouwe naleving van wat aangaande deze Kas was vastgesteld geworden, wijl den deputaten was opgedragen, zoo mogelijk in ruimer kring hulp te verleenen. En ziet, nu verminderen de ontvangsten; nu moeten de bijdragen worden ingekrompen; nu moeten de verzoeken om bijstand te erlangen, ter zijde worden gelegd en de aanvragers teleurgesteld.

Met het oog hierop komen de deputaten van de Generale Synode voor deze zaak aangewezen tot de Kerken met de bede, om bij het andere, waarvoor zij hebben te zorgen, toch dit belang niet te vergeten.

Dat de collecten toch geregeld worden gehouden en met aandrang aanbevolen onder mededeeling van den stand van zaken.

Ondergeteekenden houden zich verzekerd, dat dan nog belangstelling en liefde genoeg in den boezem der Kerken openbaar zal worden, om te voorzien in dezen dringenden nood.

Quaestor is de heer A. Fukkink, ouderling bij de Gereformeerde Kerk te Utrecht. Moge hij eene volgende maal eene reeks van ontvangen bijdragen kunnen verantwoorden.

De deputaten voornoemd:

Voor *Noord-Holland:* Ds. B. van Schelven te Amsterdam.
„ *Zuid-Holland* (beide gedeelten): Ds. W. B. Renkema te Rijnsburg.
„ *Zeeland:* ouderling G. J. Augustijn te Bergen op Zoom.
„ *Noord Brabant en Limburg:* Ds. J. M. Mulder te 's Hertogenbosch.
„ *Groningen:* Ds. J. Duursema te Uithuizen.
„ *Friesland:* (noordelijk gedeelte): Ds. S. van der Wal te Minnertsga.
„ *Friesland* (zuidelijk gedeelte): Ds. P. Eringa te Gauw.
„ *Drente*: Ds. H. A. Dijkstra te Diever.
„ *Overijssel*: Ds. C. W. E. Ploos van Amstel te Zwolle.
„ *Gelderland:* Ds. D. Keffijberg te Culemborg.
„ *Utrecht:* ouderling A. Fukkink te Utrecht.

Augustus 1906.

De Gereformeerde Diaconieën en het Handboek der Gereformeerde Kerken.

Op meer dan eene Diaconale Conferentie maakte het een onderwerp van bespreking uit, hoe verandering zou zijn aan te brengen in het feit dat de stukken voor de diakonie bestemd haar bijna nimmer bereiken. Ook de 6e Prov. Dia. Conferentie in *Noord Holland* hield zich met de behandeling van dit punt bezig. In opdracht van deze conferentie wendde ondergeteekende zich o. m. tot de heeren *Oosterbaan & Le Cointre* te *Goes*, Uitgevers van het *Handboek der Gereformeerde Kerken.* Deze heeren waren zoo welwillend hunne medewerking toe te zeggen, ten einde de gewenschte verbetering tot stand te brengen. Toegezegd werd in de vragenlijst, welke elk jaar aan de kerkeraden ter invulling verzonden wordt, eene vraag in te lasschen, het adres der diaconie betreffende en aan dit adres een plaats te geven in het „Handboek."

Hiermede zou de zaak tot een goed einde zijn gebracht, indien niet de ondervinding heeft geleerd, dat vele kerkeraden zich niet de toch zoo geringe moeite getroosten om de vragenlijst ingevuld terug te zenden. Hieraan is het te wijten wanneer in het „Handboek" onjuistheden voorkomen, waarvoor de Redactie dan, natuurlijk zeer ten onrechte, aansprakelijk wordt gesteld.

Het is daarom dat ondergeteekende alle broeders diakenen dringend verzoekt te informeeren, wie de betrekkelijke lijst, welke dezer dagen is of zal worden verzonden, ter invulling ontvingen, en te willen bewerken dat die invulling alsmede de terugzending *behoorlijk en tijdig* plaats hebbe.

Waar de Uitgevers geen moeite en kosten ontzien om de diaconieën ter wille te zijn, daar zou het te beteuren zijn wanneer de diaconieën nu zelf hunne medewerking onthielden. Met een weinig goeden wil is ons doel gemakkelijk te bereiken.

Ten slotte nog iets over het „Handboek" zelve. Dit ondervindt ook vooral op financieel gebied niet die medewerking waarop het aanspraak mag maken. De meeste ouderlingen en diakenen schaffen zich het werkje, dat toch tegen geringen prijs verkrijgbaar is, niet aan. Zelfs vele kerkeraden en diaconieën behelpen zich zonder jaarboekje of met een verouderd exemplaar.

Dat ook hieraan een einde kome, en de uitgevers hunne meerdere moeite en kosten beloond mogen zien met een ruimer debiet dan tot nu toe het geval was.

Helder, Oct. 1906. C. van Dalen,
Secretaris 6e Prov. Diac. Conf. in N. Holland.

Herbouw der afgebrande Kerk te Vreeland.

Sedert 3 Sept. j.l. is voor dit doel weder het volgende met hartelijken dank ontvangen:

Van de Geref. Kerken te Charlois *f* 5, Montfoort *f* 1, Arnhem A en B *f* 25, Ouderkerk a/d Amstel *f* 8.90, Oosterbeek *f* 5 en Middelburg C *f* 2.50. Voorts gevonden in collecten door B. v. d. L. te Utr. *f* 0.50, door Br. E. id. *f* 2.75 en door Ds. K. te Nijkerk *f* 3. Nog door P. S. te M. van Mevr. N. N. te Haarl. *f* 6, L. H. te Bolsw. *f* 2.50, de W. M. te U. *f* 10, Mej. H. A. te U. *f* 1, samen *f* 73.15 in twee maanden, hetwelk met de vorige opgaven maakt *f* 1229.96½. Hoe gaarne zouden wij de nog ontbrekende ruim *f* 1170 ontvangen.

Met vele hulp van Kerken, broeders en zusters, die iets of veel kunnen geven, is het mogelijk onder 's Heeren zegen.

Wij hopen en bidden, dat er nog meer helpen zullen dan de 33 Kerken, die reeds collecten of bijdragen zonden, of de honderden broeders en zusters, welke rechtstreeks of door anderen ons verkwikten door hunne gaven.

Zou bij de meer dan 600 Kerken met hare duizenden leden onze herhaalde bede te vergeefsch zijn? Hoe eerder hoe liever zij eene gave, groot of klein, ons een verblijdend antwoord!

Nog kunnen wij mededeelen, dat de herbouw thans zoo ver is gevorderd, dat wij D. V. op 22 Nov. 's avonds 6½ ure het Kerkje in gebruik hopen te nemen.

Mochten er afgevaardigden van Kerken of andere broeders en zusters bij tegenwoordig willen zijn, dat zij dit dan s. v. p. vooraf berichten, opdat er, zoo mogelijk, een vrije plaats bewaard blijve.

En dit begrijpt ieder hier en elders, dat er een dankoffer in de collecte gevraagd wordt; maar ook het gebed van allen van verre en van nabij om 's Heeren zegen op die eerstelinge.

Namens den Kerkeraad,
Ds. W. Maan.

Vreeland, 30 Oct. 1906.

Buitenland.

Engeland. Dr. Campbell weersproken. Ritualistische actie. Herdenking van Kensit's dood.

De voordracht van den congregationalistischen predikant Campbell op eene vergadering van Londensche Congregationalistische predikanten, waarin deze zich openbaarde een volbloed voorstander der moderne Theologie te zijn, heeft krachtige weerspraak gevonden. Men heeft zich dan ook gehaast te verklaren, dat de vergadering van genoemde predikanten slechts een broederschap van predikanten is, die enkel van tijd tot tijd vergadert om Theologische onderwerpen te bespreken en over Christelijken arbeid te handelen. De vereeniging van predikanten moest niet verward worden met een van de georganiseerde instituten, welke in verband staan met het Londensche Congregationalisme. Bovendien was op het convocatiebillet geschreven, dat de samenkomst der predikanten een besloten kring was of in privé vergaderde, en dat geen verslag daarvan aan de pers mocht gegeven worden. Doch al deze verklaringen nemen het treurige feit niet weg, dat op eene broederlijke vergadering van Congregationalistische predikanten van Engelands hoofdstad, de voorzitter zich op een manier heeft uitgelaten welke allen die het Evangelie lief hebben, op het pijnlijkst heeft aangedaan. De omstandigheid dat men niet gewild heeft, dat hetgeen de president in het midden der vergadering uitsprak, publiek worden zou verandert daaraan niets. Bij het opkomen van verkeerde leeringen is men in het eerst altijd schroomvallig om daarmede voor den dag te komen; de wolf wil altijd in schaapskleed komen. Nu het feit er ligt, dat een leeraar der Congregationalistische kerk zoo driest voor zijn ongeloof durfde uitkomen, zou men mogen verwachten dat er eenige kerkelijke actie daartegen zou openbaar worden, doch daarvan schijnt voorshands geen sprake te zijn.

Wij spraken meermalen over het altijd stouter optreden van de Ritualisten in de Engelsche staatskerk.

Niettegenstaande den raad door de Staatscommissie gegeven, om de bisschoppen uit te noodigen krachtige maatregelen te nemen tegen het invoeren van Roomsche ceremoniën, gaan de hoog-kerkelijken of Ritualisten maar altijd voort met hun drijven, dat ten slotte er op uit moet loopen dat een groot deel van de Episcopaalsche kerk tot de Roomsche Kerk wederkeert.

Zoo deelde dezer dagen de heer J. R. Nages, vicar (hulpprediker) van Harborne (bij Birmingham) mede, dat zijne gemeente een gedenksteen wilde oprichten ter nagedachtenis van den voorgaanden vicar die overleden was, en daarop wenschte te laten beitelen: „Hij was een krachtig verdediger van de beginselen der Protestantsche reformatie". De bisschop, Dr. Gore, verklaarde echter dat hij daartoe de vereischte authorisatie niet wilde geven, waarin hij gesteund werd door den kanselier der diocese, als de inscriptie niet veranderd werd.

Een ander incident had op het jongste Church Congres plaats. Daar verklaarde Lord Halifax hartstochtelijk: „De beginselen der Reformatie zijn dingen waarover men met tranen en asch berouw moet toonen". Men ziet hieruit, dat er maar zeer weinig behoeft te gebeuren en de stap: wederkeeren tot Rome, wordt gedaan.

Het is een schrale troost, als men daarbij verneemt, dat steeds minder mannen de Ritualistische gods lienstoefeningen bijwonen en dat daarbij zich bijna uitsluitend vrouwen laten vinden. Het zou ons althans meer verheugen als wij vernamen, dat de mannen niet door wegblijven, hetgeen ook uit onverschilligheid kan geschieden, maar door gebruik te maken van het „ambt der gelooviger", zich vereenigden om de waren dienst des Heeren in hunne Kerk te herstellen.

Een viertal jaren geleden werd door een fanatiek ritualist een aanslag gedaan op het leven van John Kensit, een boekhandelaar in Londen, die op al te luidruchtige manier protesteerde tegen de Ritualistische ceremoniën in de Episcopaalsche kerk. De heer Kensit stierf in een hospitaal aan de wond die hem daarbij werd toegebracht. Dit feit wordt jaarlijks op 8 October in Engeland herdacht door hen, die het werk, door Kensit begonnen, voortzetten. Te Leicester werd dit jaar op dien datum eene vergadering gehouden, waarbij de heer J. A. Kensit, zoon van den overledene, een rede hield om de levensgeschiedenis van zijn vader te verhalen. Hij deelde daarbij mede, dat de arbeid door zijn vader begonnen zich zeer uitbreidde, terwijl in de laatste vier jaar daarvoor bijna vier tonnen gouds waren saamgebracht. De vereeniging die Kensit stichtte, zendt predikers uit die „Wycliffe preacers" genoemd worden, welke trachten om de oogen van de leden der Episcopaalsche kerk te openen voor het gevaar waarin men verkeert door de voortschrijdende ritualistische beweging. Nu is in de laatste jaren de staf dier Wiclyffepredikers verdubbeld, en dat heeft iets verblijdends.

Er wordt dus althans iets gedaan om de Romaniseerende beweging te stuiten. Wat wij vreezen is, dat de volgers van Kensit meer negatief dan positief optreden. Zij heffen meer de spreuk op „No popery", dan dat zij roepen: „Tot de wet en het Getuigenis".

Frankrijk. De Protestantsche kerken en de wet op scheiding van kerk en staat.

Gelijk onzen lezers bekend is, hebben de Fransche protestanten, zoowel Gereformeerden als Lutherschen, zich bij de wet op scheiding van kerk en staat neergelegd, terwijl de Roomsche kerk zich daartegen krachtig verzet. Trouwens, veel van hetgeen in de laatste jaren uit den radicalen hoek kwam, hebben de Fransche protestanten aanvaard. Daarom hebben zij zoo goed als geen Protestantsche scholen meer; toen Paul Bert's wet op het leekenonderwijs kwam, meenden zij dat zij hunne Protestantsche scholen moesten opgeven om de kinderen van het leeken onderwijs te laten gebruik maken, dat van de staatsoverheid uitgaat.

Nu hebben de Fransche Gereformeerden zich weder geschikt naar den wil der radicale meerderheid in het Parlement; maar wij vreezen dat zij daarvan niet veel genoegen zullen beleven.

Want in de eerste plaats zullen zij er het nadeel van ondervinden, dat volgens de wet van scheiding van kerk en staat, de diaconieën van de kerken worden losgemaakt. De diaconieën worden zelfstandige corporatiën, die met de „associations cultuelles" niets te maken hebben. De kerkedienst gaat van die associations uit, maar de diaconie niet. Ze staat er los naast. Dit is wel aan de eene zijde een voordeel, daar de diaconien aan de kerken kunnen verbonden blijven, maar het doet tevens uitkomen, dat de wet ten slotte er toe dwingt om het beheer der zaken buiten de kerk als zoodanig te houden.

De leeftocht dien de kerk noodig heeft, moet verschaft worden door de „associations cultuelles"; de kerken worden alleen ter beschikking gesteld van die vereenigingen, en het kon gebeuren dat niet één ambtsdrager daarin zitting heeft.

De plaatselijke kerken zullen niet meer bestaan uit de gedoopte en belijdende leden, ook niet uit belijdende leden der „associations cultuelles." Bij zulk een vereeniging kan zich ieder laten inschrijven die daartoe begeerte heeft, en ook kan iemand die lid der kerk was, zich daarbij laten inschrijven. Hieruit kunnen allerlei verwikkelingen ontstaan. Wij vreezen althans, dat de Fransche Gereformeerden het zich te laat zullen beklagen dat zij zich zoo grif hebben laten vinden om eene wet te aanvaarden, die het wezen van de kerk van Christus miskent.

Gemengd Nieuws.

Nog eens Dowie. Voor eenigen tijd meenden wij dat Dowie van het tooneel verdwijnen zou, toen medegedeeld werd, dat het tot een soort van vergelijk tusschen hem en Voliva gekomen was. Dowie schijnt zich in den laatsten tijd lichamelijk en geestelijk sterker te voelen en daarom vertrekt hij niet naar Mexico, maar wil in Chicago blijven. Hij beweert een visioen gehad te hebben. In dit visioen werd hem van Godswege geopenbaard, dat zijn tijd nog niet gekomen was om naar Mexico te gaan. God had een roeping voor hem in het zondige Chicago en in Zion City. Ook werd hem door God geopenbaard, dat hij geheel van de ziekte waaraan hij nu lijdt, genezen zal. Straks zou hij in een rede zijn visioen in bijzonderheden verklaren.

Dit voorgewende visioen staat misschien in verband met den uitslag der collecte door zijne vroegere aanhangers te Zion City opgenomen voor zijn aanstaande reis naar New Mexico, die nog geen 1500 opbracht.

De Anglicaansche bisschop van Bristol schijnt geen ritualist te zijn. Hij verbood toch het gebruik van een gezangboek, waarin aanroeping van »Heiligen" en van de »Moedermaagd" voorkomt. De saamstellers van dit boek komen hiertegen op en trachten hun werk te verdedigen door er op te wijzen, dat het zoo veelomvattend is. Het bevat namelijk gezangen die »historisch Christendom" vertegenwoordigen, beweren zij. Doch de reformatie heeft met datgeen, wat buiten Gods Woord om historisch geworden was, gebroken en daarom hooren zulke gezangen in eene kerk die een reformatie aannam, al bleef de kerkinrichting hierarchisch, niet te huis.

Het blad waaraan wij deze mededeeling ontleenen, voegt er aan toe, dat wanneer alle bisschoppen handelden als de bisschop van Bristol, het romanisme in de Anglicaansche kerk spoedig zou gefnuikt zijn, en spreekt de meening uit, dat het getal uiterste ritualisten zeer gering is. Wij betwijfelen dit en houden het er voor, dat verreweg het grootste deel der Episcopaalsche »clergy" welbewust den ritualistischen weg, die tot Rome terugleidt, bewandelt.

Omtrent de Mormonen schrijft het Amerikaansche orgaan *De Wachter* het volgende:

»Niet alleen in ons land, maar ook in Europa werken Mormoonsche zendelingen, en van verschillende zijden wordt daar tegen gewaarschuwd. Thans lazen wij dat Duitsche predikanten in Utah hun landgenooten waarschuwen zich niet door Mormoonsche zendelingen, die thans reeds in Pruisen en Mecklenburg geweerd worden, te laten overhalen zich in Utah te vestigen. De Duitschers, meest goede arbeiders, worden op de ellendigste wijze in de fabrieken daar uitgebuit (er is in een omtrek van 400 mijlen geen ander werk te krijgen) die gedreven worden met het geld der »engelen, profeten en apostelen" van de Mormonen. Zij hebben tienden te betalen aan de bisschoppen, vastenoffers aan de priesters enz. Oulangs moest elk arbeider voor den bouw van een vereenigingslokaal eene geheele maand loon opofferen.

Het lokmiddel der zendelingen is: »nu gij Mormoonsch gedoopt zijt, moet ge ook nog te Zion door den tempel gaan, om de volkomene heiligheid hier op aarde door voorbereiding tot den hemel te verwerven." De ergelijke feiten, die in den tempel gebeuren met de vrouwen, zijn ten hemel schreiend. Menig Duitsch meisje heeft mij onder schaamtetranen daarvan verhaald, zegt een predikant en voor de waarheid mijner mededeelingen sta ik met mijnen ambtseed borg. Deze waarschuwing mocht wel aangeplakt worden in alle steden en dorpen van ons land. De zendelingen der mormonen werken op listige wijze onder ons volk en meerderen hebben zich reeds laten verleiden naar Utah te gaan.

Lichtvaardig geven onkundigen gehoor aan de aanlokkelijke voorstellingen der vriendelijke, beleefde jonge mannen; hun godsdienst schijnt zoo waar, zoo teeder... Men zij gewaarschuwd"!

Wanneer de Mormoonsche propagandisten ook niet Nederland tot een exploitatieveld gekozen hadden, zouden we beter doen met hen dood te zwijgen. Doch nu zij in Nederland werken en het hun reeds gelukt is enkele lieden in hunne strikken te vangen, is tegen hen getuigen plicht. Hoe groot moet de onkunde zijn, dat men zich laat meeslepen door menschen die leeren, dat God niet een geest is, maar een menschelijke gedaante bezit; om van andere gruwelijke leeringen niet te spreken.

Winckel.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Onze lezer P. De Kn. te Ak. vraagt:

Zoo nu en dan hoort men de uitdrukking bezigen, wanneer men spreekt over menschen, die als z.g.n. gelukzoekers bekend staan: „Hij zoekt naar het mes van Paulus," niet zelden nog met toevoeging van, „dat hij de schede gevonden heeft, doch het mes wel niet zal vinden."

U zou mij zeer verplichten als eens werd duidelijk gemaakt wat deze uitdrukking beteekent en van waar ze haar ontstaan heeft."

Voor alles dient opgemerkt, dat deze uitdrukking ver van algemeen bekend is; misschien wel alleen in het oude West Friesland, waar de vrager woont.

Wat nu de zaak zelf aangaat, het was oudtijds en nog in de Roomsche kerk en ook wel